

פרדוקס הדירה

אחד הדברים המוכחים ביותר שעשה בזמנו שילטון מפא"י, היה להעמיד את הכלכלה לשירות הפוליטיקה. מהפילוסופיה הזאת צצה שיטת הדירה הקנונית. חכמי מפא"י הבינו שמי ששוכר דירה סתם גר בה, ומי שקונה דירה גר בה לנצח, צובע, מקרצף, סוגר מירפסת, מוסיף חדר, וכל זה לא משאיר לו זמן לחשוב על שטויות. הרבה מאמרים כבר נכתבו על קניית הדירה כגלולה נגד ירידה, ואני לא חולק לכתוב עוד אחד. אבל מה, השיטה הזאת היתה טובה כל זמן שאפשר היה להשיג דירה במחיר סביר. קניית דירה נעשתה לתעודת-ההגירה האמיתית של הישראלי, ומי שאין לו דירה לא נחשב כן-אדם.

בנותיים עזב בן-גוריון, והפילוסופיה התהפכה: הפוליטיקה עמדה בשירות הכלכלה, ובכלכלה, מה שהדירה יותר יקרה, ככה יש יותר רווחים למישהו. ככה נוצר מצב שבו הרבה מאוד ישראלים לא יכלו לקבל את תעודת-ההגירה שלהם, ולהיעשות בני-אדם. בהתחלה התחילו לעזוב לכמה שנים, בשביל להשיג כסף לקנות דירה בארץ, ואחר-כך כבר קנו אותה שם. וזה עוד לא סוף הסיפור, כי כשהדירות כלכך יקרות, אפשר למכור דירה אחת בתל-אביב, לקנות בניין שלם בבולטימור, לגור באחת הדירות ולהשכיר את השאר. וכבר שמעתי על מי שעשה גם את זה. ככה הפכה הגלולה-נגד-עזיבה לגלולת-עזיבה מכל צד שמסתכלים עליה.

זה היה פרק ראשון

זה היה הפרק הראשון. עכשיו מגיע הפרק השני ובו יסופר על סוג אחר: אלה שגדלו בארץ ונולדו בה. עליהם נספר אחד-אחד כדי להאריך את התענוג.

עזב, למשל, משה. משה היה פטריוט גדול. כשהיה נער קטן וחתמו על הסכם השילומים עם גרמניה, הסתובב משה ב"חוצות חיפה והוריד קצת צבע ממכוניות גרמניות. אחרי שגמר ללמוד הלך לעבוד בבנק גדול. שם הרגיש מעושים ממנו צחוק, ועשה מהם צחוק בחזרה. אחר-כך פתח עסק.

הוא ישב על סיר הבשר כבר אז. אבל מה, הכל הרגיו אותו: מילה לא מילה, חוזה לא חוזה, כסף לא כסף, וטינופת, רעש וגסות שולטים בכל. יום אחד, לפני כמה שנים, לקח משה את אשתו ושני ילדיו ונסע לשווייץ. היום הוא עובד ב"חברת-ביטוח גדולה, איפה שמילה היא מילה, חוזה הוא חוזה וכסף הוא כסף. האמת היא שהשיעמום השווייצרי כבר נמאס עליו, אבל אשתו שתחי' לא מוכנה לחזור עם הילדים אל הטינופת, הרעש והגסות.

מיקרה בשביל הכין

ועזב, גם כן למשל, משה ב'. בתקופה מסויימת ניתפס משה ב' לתורתו ה"ילדותית של הד"ר משה קרוי. באותה תקופה הוא גם נתפס לבחורה ושמה נלי. הם שניהם יחד נתפסו באותה תקר' פה מסויימת, בלי שום סיכוי להשיג זי-רה. נו, אז מה עושים יהודים בתקופה מסויימת אשר כזאת, על-פי תורתו של הד"ר קרוי? נוסעים ללמוד בארצות-הברית. שם נגמל משה ב' מתורתו הילדית תית של הד"ר קרוי עוד לפני שהד"ר קרוי עצמו נגמל ממנה, אבל לנו זה לא עוזר, כי כמו באגדות הם, משה ב' ונלי, חיים שם עד עצם היום הזה.

ועוד מיקרה בשביל הכין. שלום היה בחור חמד. מה שנקרא צבר גיזעי, שלמד להיות מהנדס, והיה עורך עיתון סטודנטי-סם, וגם אהב לרכב על אופנוע ולעשות חיים מכל מיני סוגים. הרבה שנים לא ידעתי מה הוא עושה, והנה, לפני שבועיים קיבלתי ממנו מיכתב מאיזו עיר בקנדה. "אני לא יודע אם אני יורד", כותב לי שלום, "אבל פה טוב לי ואני עושה חיים".

בלי יוצא כון הכלל

כל אלה דוגמות. דוגמות, כידוע, הן לא הוכחות. כמו כן, לשום כלל אין יוצא מן הכלל, כי ברגע שלכלל יש יוצא מן הכלל הוא מפסיק להיות כלל. אבל זה שאנשים עוזבים מקום שבו רע להם (יחסית) ובאים למקום שבו טוב להם (יחסית) הוא כלל שאין לו שום יוצא מן-הכלל.

במקום שבו הם נמצאים. ההסבר הזה הוא כלכך פשוט, שבא לחזק.

נוה ש"בעצם" נכון

הפרופסור אפריים אורבך, גאולה כהן ואני, עם כל הכבוד לכל השלושה, לא יכולים לבוא אל העוזבים ולספר להם שבעצם דווקא במקום שהם עזבו היה להם טוב, ודווקא במקום שהגיעו אליו רע להם. מה ש"בעצם" נכון בשביל עצמו יודע כל אדם מבוגר בעצמו. ואם הוא לא יודע, אז אולי הוא סתם וממילא לא יבין, ואולי הוא מאזוכיסט ואוהב להיות איפה ש"בעצם" רע לו, ואז, אולי, כדאי לעשות תעמולה (אם עוד צריך) ש"בעצם" רע בארץ, אם אתם מבינים למה אני מתכוון.

אני רוצה להביא כמה דוגמות לזה ש"אנשים עוזבים מקום אחד (למשל, פה) והולכים למקום אחר (למשל, שם) רק ביגלל הסיבה הטיפשית הזאת, שפה (למשל, בישראל) רע להם, יחסית (הכל יחסי), ושם (למשל, בני-יורק), טוב להם, יחסית (וגם זה יחסי).

אחרי מלחמת שתי-הימים באו לישר-אל המון אנשים שהשתנו הסטאטיסטי קרא להם "עולים בכו", והלכו ללמוד באוניברסיטה. חלק מהסטודנטים האלה באו מדרום-אמריקה. כשהיו שם, היה להם תחביב ששם הוא עוד יותר מסוכן מאשר פה: הם היו מה שנקרא שמאלי-נים. הם עזבו את בראזיל, צ'ילה וארגנטינה בגלל שהיה להם רע שם, וחשבו שפה יהיה יותר טוב. הרי בשביל זה הקמנו את מדינת היהודים, לא?

כמו בבית

כשהם נחתו פה, הם החליטו להרגיש כמו בבית. הלכו לצבא, קנו במכולת, עמ' דו בתור לאוטובוס. באוניברסיטה של חיפה הם הקימו גוש פוליטי יחד עם קיבוצניקים, אנשי "עודד", סטודנטים ערביים וסתם אנשים. הם אפילו ניצחו פעם בבחירות והגיעו לשילטון. יו"ר אגודת הסטודנטים היה עולה חדש מדרום-

עזוב תעזוב עימו

אני לא יודע למה קיבלתי צל"ש. בסך הכל אני לא יורד. מצחיק? לא? אז נמשיך לנסות, אבל הפעם ברצינות. ואם ברצינות, אז קודם כל נסלק את המילה יורד. יורד הוא יורד בדיוק כמו שמישפ' חה המגדלת שלושה בנים לכלא רמלה ושלוש בנות לרחוב הירקון היא מישפ' חה ברוכה ילדים. היהודים שבאו לכאן לא הגיעו ממקום נמוך למקום גבוה, ולכן הם לא עולים, אלא מגיעים. ה"יהודים שנפרדים מהארץ הזאת לא מגי-

אמריקה, הגיזבר היה עולה חדש מתור-כיה. אם זה לא קליטת עליה, אני לא יודע מה זה קליטת עליה. אבל היו אנשים שלא אהבו את זה. רקטור האוניברסיטה, למשל, לא אהב את זה. שמו: הפרופסור בנימין אקצין. היום הוא לפעמים כותב מאמרים על הירידה. עוד אחד שלא אהב את זה היה הדוקטור הרצל רוזנבלום, העורך הידוע של ידיעות אחרונות, שכותב עד היום מאמרים על כל דבר, אז למה לא על ירידה? גם עסקני הסטודנטים מחירות הפטריוטית וממפלגת-העבודה הקונסטר-קטיבית לא אהבו את זה. הם נקטו ב-

עם למקום נמוך מזה שהיא מצוייה בו, לכן הם לא יורדים, אלא עוזבים. הבעיה היא בעיית העזיבה, ולא הנפולת ולא הנמושות. למה עוזבים אנשים מקום שהם נמצאים בו? בגלל שלא טוב להם שם. מדוע הם מגיעים למקום אחר ונשארים בו? כי שם טוב להם יותר. כל כך פשוט, שבא לחזק. צריך רק לבדוק את ההיס'טוריה היהודית ולראות שזה מה שהם עשו כל הזמן. עזבו מקומות שבהם היה להם רע, ועברו למקומות שבהם היה טוב יותר. הנדידה היא לא תכונת אופי של היהודים, אלא של אנשים שרע להם